

אור וצל ותאורה

דף רקע מס' 4

איכויות האור השונות ביצירות שונות, משקפת הבדלים בהתנסויותיהם האקלימיות של אמנים בני ארצות שונות. אך לשימוש באור וצל ביצירות משמעותיות רבות נוספות, כמו שיקולים של סמליות, ולמעשה גם בעיות פילוסופיות או דתיות. כדרך הטבע נודעה לאור, מאז ומתמיד ובכל המקומות, משמעות סמלית; האור ייצג ומייצג את האלוהי, את הקדוש, את הטוב והמיטיב, ואילו החושך ייצג ומייצג את הלא ידוע, המאיים, את המוות, את הרשע, את ייסורי הנפש- 'חשכת הליל האופפת את הנשמה. הניגוד חושך-אור טבוע בנפש האדם מימים ימימה, ומידת הדגשתו אצל האמנים השונים מלמדת הרבה על מזגם האישי, כמו גם על גישתם או גישת התרבות בה הם פעלו או פועלים, אל העולם.

דוגמאות למשמעויות של שימוש באור וצל בתמונה:

אור טבעי בהיר (המגיע מהשמש), המפוזר באופן שווה בין חלקי התמונה, יוצר בדרך כלל תחושת שקט ושלווה. מעברי האור והצל במקרה זה יהיו מתונים ומדורגים. לעומת זאת, אור חזק ומלאכותי (לעיתים ממקורות שונים- כתאורת תאטרון), היוצר צללים כבדים וניגוד חריף בין אור וצל, ובין חלקים מוארים לחשוכים ביצירה, יוצר בדרך כלל תחושת מתח, דרמה והתרחשות, וימקד את תשומת לבנו לחלק המואר.

ישנם ציירים המשתמשים בתאור מסויים של אור ליצירת אווירה- למשל, אור סגלגל של בין ערביים, יכול ליצור תחושת מסתורין, קדרות, וכד'. אור לבן (כמו נאון) או כחלחל יכול ליצור תחושת קור וניכור. ביצירות שאינן ריאליסטיות, נוצר רושם של אור, או נוצרות אסוציאציות של אור, דרך מקומות בהירים ביצירה, או דרך צורות אמורפיות או ביומורפיות, המזכירות שמש או ירח. גם ביצירות המתרחקות מהמציאות (ואינן מופשטות), יש לעיתים הדגשה של רעיון או סמליות האור בדרכים שונות.